

Janakkala Räikälä I

Rautakautisen röykkiön kaivaus 22.6.–1.7.1964

Anna-Liisa Hirviluoto

(Koonnut Katja Vuoristo 2010)

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Kaivauskertomus	3
Mustavalkonegatiiviluettelo.....	7
Karttaluettelo	8
Kartat	9
Kuvataulut.....	17

Arkisto- ja rekisteritiedot

Anna-Liisa Hirviluoto tutki vuonna 1964 Janakkalan Räikälän rautakautista kiviröykkiötä sekä kuppikiven ympäristöä. Kaivauksista on kirjoitettu heti seuraavana vuonna lyhyt kertomus ja kenttäkartat on piirretty puhtaiksi. Myös mustavalkonegatiivit on luetteloitu ja kuvista on tehty kuvataulut. Kaivausraportti on jäänyt tästä huolimatta toimittamatta arkistoon.

Kaivauskertomus, kartat ja kuvataulut on koottu yhteen vuonna 2010, kokoojana on ollut Katja Vuoristo. Raporttiin on lisätty kohteen arkisto- ja rekisteritiedot sekä sisällys-, kuva- ja karttaluettelot. Arkisto- ja rekisteritietoihin on lisätty myös muut kohteeseen liittyvät tutkimukset ja tiedossa olevat löydöt.

Helsingissä 20.10.2010

Katja Vuoristo, FM

Kohteen tiedot

Kohde: Janakkala Räikälä I

Tutkimus: Rautakautisen röykkiön kaivaus

Toteuttaja: Museoviraston arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: Anna-Liisa Hirviluoto

Kenttätyöt: 22.6.–1.7.1964

Tutkimusraportti: Anna-Liisa Hirviluoto 1994 (koonnut Katja Vuoristo 2010), Museoviraston arkeologian osaston arkisto

Koordinaatit: pkoo: 6755522, ikoo: 3369750, Z/m.mpy alin: 95,00

Kuvat: mustavalkonegatiivit 32508–32538

Kaivauslöydöt: KM 16571

Kohteen muut tutkimukset:

1961 Anna-Liisa Hirviluoto, tarkastus

1961 Anna-Liisa Hirviluoto, tarkastus

1963 Anna-Liisa Hirviluoto, koekaivaus

1984 Jyri Saukkonen, inventointi

1987 Derek Fewster, Helsingin yliopiston RASI-projekti, inventointi

Muut löydöt:

KM 16227, kalmistolöytö

KM 17337, kalmistolöytö

Tiivistelmä: Kohde sijaitsee Janakkalan kirkosta noin 650 m eteläkaakkoon Laurinmäen museon eteläpuolella. Paikalla on kuppikivi ja siinä kiinni oleva röykkiö, joka on tutkittu vuonna 1964. Röykkiö on entistetty tutkimusten jälkeen. Latomuksesta löytyi pintakerroksista saviastian paloja sekä muutama pala rautakuonaa. Tutkitusta röykkiöstä noin 25 m itäkaakkoon on matala, tutkimaton röykkiö.

Janakkalan k:n Räkälän (Laurinmäen) rautakautisen raunion kaivaus 22. 6 - 1. 7 1964. Kertomukseen kuuluu karttaliitettä sekä valokuvaliite, jonka filmit on lueteltu seuraavasti:

Paikalta saadut löydöt on lueteltu: KM 16571: 1-16. Aikaisemmin samasta raunios- ta on otettu talteen koekaivauksissa seu- raavat löydöt KM 16227:1-3.

Katso myöskin vuonna 1963 tehdyn tarkastus- matkan kertomusta.

Tutkimuksen kohteeksi otettu raunio löytyi Renko-Turenki tie- linjan tarkastuksen yhteydessä vuonna 1962. Vuonna 1963 siihen teh- tiin koekaivaus, josta tuli esiin rautakautista keramiikkaa. Koska tämä koekaivaus oli pakko suorittaa tavalla, joka rikkoi pahasti rau- nion pintarakennetta, oli välttämätöntä tutkia koko raunio, mahdolini- simman pikaisesti, jotta uteliaat eivät sitä hävittäisi. Kaivaus suoritettiin edellä mainittuna aikana. Kartanpiirtäjänä oli maisteri Pirjo Hautala.

Raunio sijaitsee samalla harjulla kuin Janakkalan kirkko, n. 600-650 m siitä etelä-kaakkoon, Räkälän päärakennuksesta vajaa 60 m pohjoisluoteeseen. Maasto on erittäin voimakaskasvuista sekametsää, jonka maapohja viettää lounaaseen, Räkälän jokeen. Raunio sijait- see Pyhän Laurin lähteestä ja sen vieressä olevasta viikinkiaikaisesta kalmistosta n. 150 m kaakkoon. Muinaisjäännös on nyt kunnan omis- tamalla maalla.

Kun raunio oli paljastettu turvepeitteestä, sen kooksi todettiin 5,25 + 6,50 m. Keskellä oli kaksi isoa silmäkiveä. Suuremman koko oli 2,50 + 2,25 m ja sen korkeus vaihteli 50 cm:stä 1 metriin. Tä-

män tasapintaisen kiven länsireunassa on kolme uhrikuoppaa, joista on selostus jo vuoden 1963 tarkastuskertomuksessa. Rauniota kehysti isommista kivistä tehty jossain määrin hajanaiseksi ladottu reunus. Isojen kivien välinen tyhjä tila oli täytetty pienillä särmikäillä kivillä, jotka osaksi vaikuttivat kuumuudessa rapautuneilta, ja joita oli raunion keskustassa jopa viisi kerrosta. Ison maakiven eteläpuolella oli myös hiekkakiven palasia. Kivien välissä oli tummaa kulttuurimaata. Hiilenpalasia oli siellä täällä. Vahvimmin oli nokea raunion ulkopuolella, koillislaidassa, missä ei ollut kiveystä. Nokialue jatkui siitä myös kiveyksen puolelle, joskin heikentyneenä. Jossain määrin nokisiruja oli myös ison maakiven eteläpuolella, ruudussa H-2. Kaksi seuraavaa kerrosta, toinen ja kolmas, kattoivat melkein ko. raunion. Kiveys oli kooltaan pientä. Poikkeuksellinen oli ruudusta H-2, toisesta kerroksesta löydetty suuri litteä laakakivi. Neljäs, viides ja kuudes kerros käsitti ainoastaan raunion keskustan, isojen kivien välisen maa-alueen. Kuudes kerros oli melkein olematon. Eri kivikerrosten välissä oli tummaa kulttuurimaata, mutta ei varsinaisesti nokea. Keltainen hiekka tuli vastaan kiveyksen alta. Mitä syvemmälle päästiin sitä vähäisemmiksi tulivat nokiesiintymät. Eniten oli nokea toisessa kerroksessa ison maakiven luoteispuolella, missä oli kaksi ympyrän muotoista nokialuetta.

-11010 Raunioista saadut löydöt koostuivat yksinomaan saviastianpalasista paria rautakuonanpalaa lukuunottamatta. Samoin kuin nokea, keramiikkaakin löytyi eniten ensimmäisen kivikerroksen päältä ja kiven välistä. Eniten sitä oli ruudussa H-2, ison maakiven eteläpuolella olevassa pienistä kivistä tehdyssä latomuksessa. Kiveyksessä oli löytöpaikalla matalia kuopanteita, joita reunusti pieni rinki. Ei voinut välttää kuvitelmalta, että nämä kiviringit olisi ladottu nimenomaan

saviastioiden tueksi, joita olisi asetettu uhrikiven juurelle. Toinen samanlainen keramiikkapesäke löytyi ruudusta E-3, jossa oli myös suurien kivien rajoittamalla alalla pienistä kivistä tehty kivikehä. Siitä oli löydetty jo vuonna 1963 toistakymmentä saviastianpalaa, mm. osa astian pohjaa. Keramiikkaa ei tavattu enää mainittavasti pinta-kerrosta alempana olevista latomuksista. Ruudusta H-2 löytyi toisesta kerroksesta ison laakakiven päältä jonkin verran keramiikkaa. Samoin oli ruudussa E-3 keramiikkaa alemmassa kerroksessa. Ruudussa F-2 oli keramiikkaa vielä kolmannen kivikerroksen alla.

Edellä selostettu tutkimustulos antaa aiheen todeta, että kysymyksessä on tuskin hautaraunio luulöydösten puuttuessa täydellisesti. Raunion keskustassa oleva uhrikivi viittaa pakanallisiin taikamenoihin, joita kiven äärellä on joskus suoritettu. Kuppikiven varaan rakennettu raunio soveltuisi hyvin uhriraunioksi, jonka kivenkoloihin on asetettu astioita ruokauhria varten. Jo sekin seikka, että keramiikkaa sekä nokea löytyi eniten latomuksen pinnasta, viittaa näihin raunion päällä suoritettuihin uhrauksiin.

Samana kaivauksen aikana löysivät työmiehet Räikälän talon piha-alueelta toisen uhrikiven. Se sijaitsee n. 3 m Räikälän kuivurista luoteeseen, polun yläpuolella, rauniosta 1 n. vajaa 100 m kaakkoon. Kysymyksessä on kiintokallio, josta on näkyvissä n. 33 + 24 cm laaja kallionpinta. Siinä on viisi varmaa, normaalinkokoista uhrikuoppaa.

Edellä tutkitun raunion lisäksi oli Räikälän metsässä kaksi muuta latomusta. Niistä raunio 2 sijaitsee 1:stä 22 m koilliseen. Sen koko on 4,90 + 4,20 m. Raunio 3 sijaitsee numerosta 15,40 m luoteeseen. Sen koko on 5 + 5,60 m.

Alussa mainittu tielinja, Renko-Turenki olisi hävittänyt rauniot 1 ja 3. Koska tutkittu raunio uhrikivineen oli erittäin vai-

~~*~~

kuttavan näköinen, se ladottiin entiselleen siinä toivossa, että se saisi jäädä ennalleen nähtävyytenä tällä Laurinmäen kulttuurihistoriallisella mäki-alueella, missä Pyhän Laurin lähteen ja keskiaikaisen kirkon lisäksi on kotiseutumuseo. TVH:n kanssa käydyissä neuvotteluissa edistyi sen verran, että tielinja luvattiin siirtää Räikälän talon itäpuolelle. Valitettavasti Räikälän puimurin vieressä oleva uhrikivi siis jäisi kalmistosta erilleen.

Helsinki 30. I 1965

Anna-Liisa Hirviluoto
ylimääräinen amanuenssi

Mustavalkonegatiiviluettelo

Kuvan numero	Aihe	Kuvaaja
32508	Yleiskuva kalmistosta pintamaan puhdistuksen jälkeen.	Anna-Liisa Hirviluoto
32509	Raunio 1, keskellä uhrikivi.	Anna-Liisa Hirviluoto
32510	Uhrikiven kuopat lähikuvassa.	Anna-Liisa Hirviluoto
32511	Maisema Janakkalan kirkkomäeltä. Vasemmalla Laurinmäki ja oikealla taustalla Hakoisten linnavuori.	Anna-Liisa Hirviluoto
32512	Maisemakuva Laurinmäen sivusta kirkkomäellä.	Anna-Liisa Hirviluoto
32513	Yleiskuva rauniosta 1 pintamaan poiston jälkeen.	Anna-Liisa Hirviluoto
32514	Yleiskuva rauniosta 1. Kuvattu lännestä.	Anna-Liisa Hirviluoto
32515	Raunio 1, sektori 1. 1. kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32516	Ruudut 5-3/k-i. 1. kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32517	Ruudut 5/H-G. 1. kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32518	Sektori 2, 1. kerros. Kuvattu lännestä.	Anna-Liisa Hirviluoto
32519	Sektorit 4-2. Kuvassa nuolen osoittamassa kohdassa uhrikuoppia.	Anna-Liisa Hirviluoto
32520	Ruutu 4-5/H. Osaksi kaivettu toista kerrosta.	Anna-Liisa Hirviluoto
32521	Etualalla sektori 3, ruutu F/2. 1. kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32522	Etualalla sektori 4, taustalla sektori 3. Kuvassa nuolen osoittamalta kohdalta löytyi keramiikkaa. Ensimmäinen kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32523	Sektorit 4-3. Ensimmäisen kerroksen kiveys puhdistuksen jälkeen.	Anna-Liisa Hirviluoto
32524	Sektori 4, toisen kerroksen kiveys. Kuvattu lännestä.	Anna-Liisa Hirviluoto
32525	Sektori 4. Kuvassa nuolen osoittamassa kohdassa keramiikkaesiintymä. 2. kerros.	Anna-Liisa Hirviluoto
32526	Sektori 4, 2. kerros. Kuvattu idästä.	Anna-Liisa Hirviluoto
32527	Hautaraunio 1 puoliksi kaivettuna.	Anna-Liisa Hirviluoto
32528	Raunio 1, profiili A-B/2. Kuvattu kaakosta.	Anna-Liisa Hirviluoto
32529	Raunio 1, profiili C-B/1.	Anna-Liisa Hirviluoto
32530	Raunio 1, profiili A-B/2.	Anna-Liisa Hirviluoto
32531	Raunio 3, taustalla raunio 1.	Anna-Liisa Hirviluoto
32532	Raunio 3.	Anna-Liisa Hirviluoto

Karttaluettelo

Karttatyppi	Aihe	Mk	Piirtäjä	Koko	Sivunro
Vaaituskartta	Pintavaaitus, raunio 1.	1:50		A4	9
Tasokartta	Raunio 1, 1. kerros.	1:25	P. Hautala	A3	10
Tasokartta	Raunio 1, 2. kerros.	1:25		A3	11
Tasokartta	Raunio 1, 3. kerros.	1:25		A4	12
Tasokartta	Raunio 1, 4. kerros.	1:25		A4	13
Tasokartta	Raunio 1, 5. kerros.	1:25		A4	14
Tasokartta	Raunio 1, 6. kerros.	1:25		A4	15
Profiilikartta	Profiilit A/2 ja C/1	1:25		A3	16

JANAKKALA, Räikälä, Laurinmäki

Raunio I Pintapunnitus 1:50

	K	I	H	G	F	E	D	C	
8									8
7		206 (214)	194 198	173 (186) 191	(172) p. 183	(164) pohja 183			7
6		209 (223)	179 (183) 206	154 (156) 195	164 (168) 193	166 (172) 194	175 (181)		6
5	237 (249)	(188)	(189) pohja 211	147 pohja 209	(159) p. 205	175 (184) 209	(191)		5
4	234 (241)	206 (211)	(188)	(174) pohja 209	169 (178)	(204) pohja 236	(205)		4
3	pohja 275	151	Kp 1145	184 (192) pohja 262	(178) kivi	(198)	(226)		3
2	pohja 303	△ 178 kivi	(219)	233 (242) kivi	(239) kivi	(240) p. 278	(253)		2
1	(305) p. 311	(282) p. 303	(287) p. 304	(279) kivi	kivi	pohja 291			1
	(319)	(300)	(305)	(301)					
	K	I	H	G	F	E	D	C	

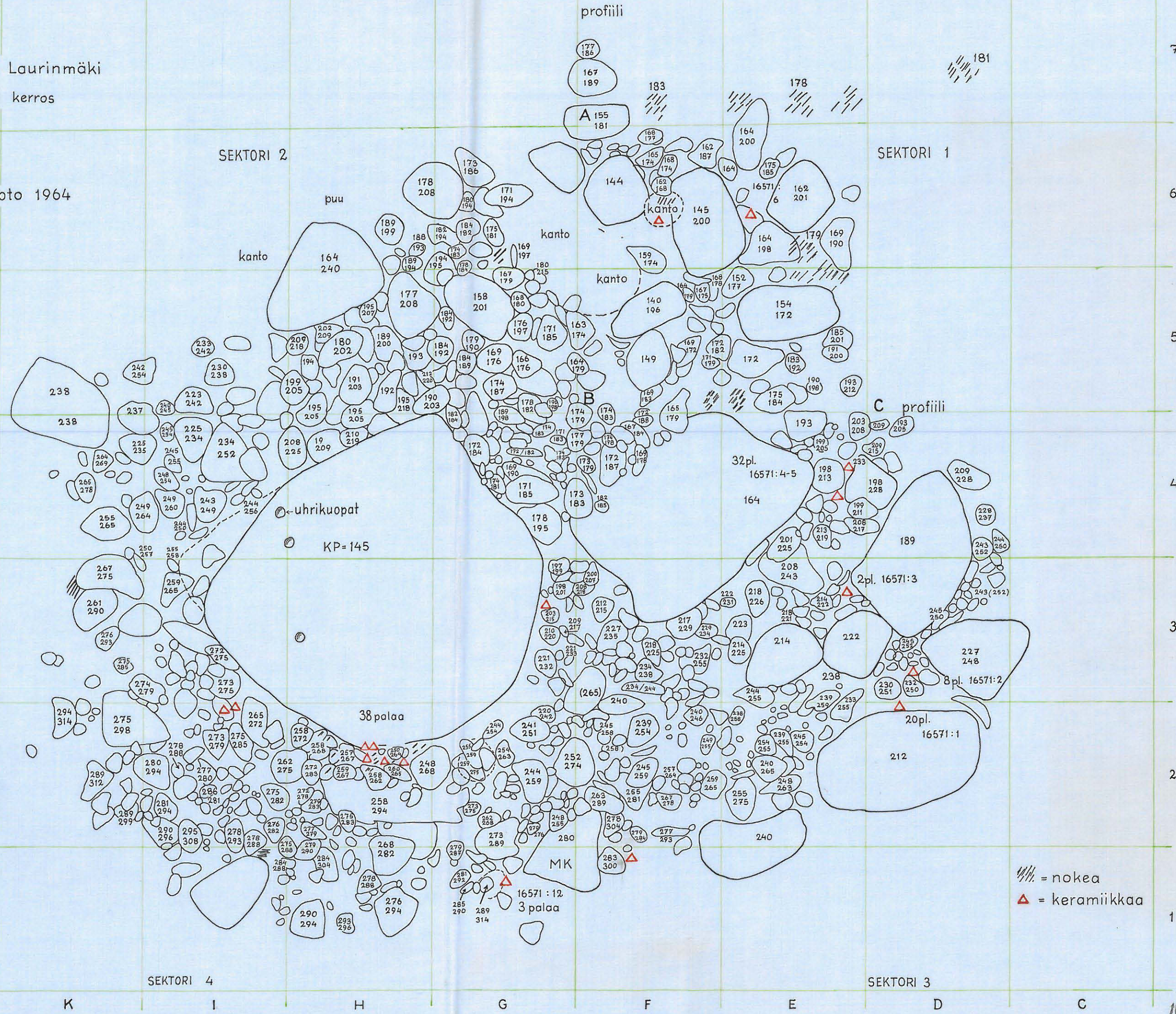
JANAKKALA, Räikälä, Laurinmäki

Raunio I, ensimmäinen kerros

1:25

Piirt. P. Hautala

Kaiv. Anna-Liisa Hirviluoto 1964

//// = nokea
▲ = keramiikkaa

K I H G F E D C

SEKTORI 4 SEKTORI 3

SEKTORI 2 SEKTORI 1

profiili

C profiili

puu

kanto

kanto

kanto

uhrikuopat

KP=145

38 palaa

MK

16571:12
3 palaa

32 pl.
16571:4-5

2 pl. 16571:3

8 pl. 16571:2

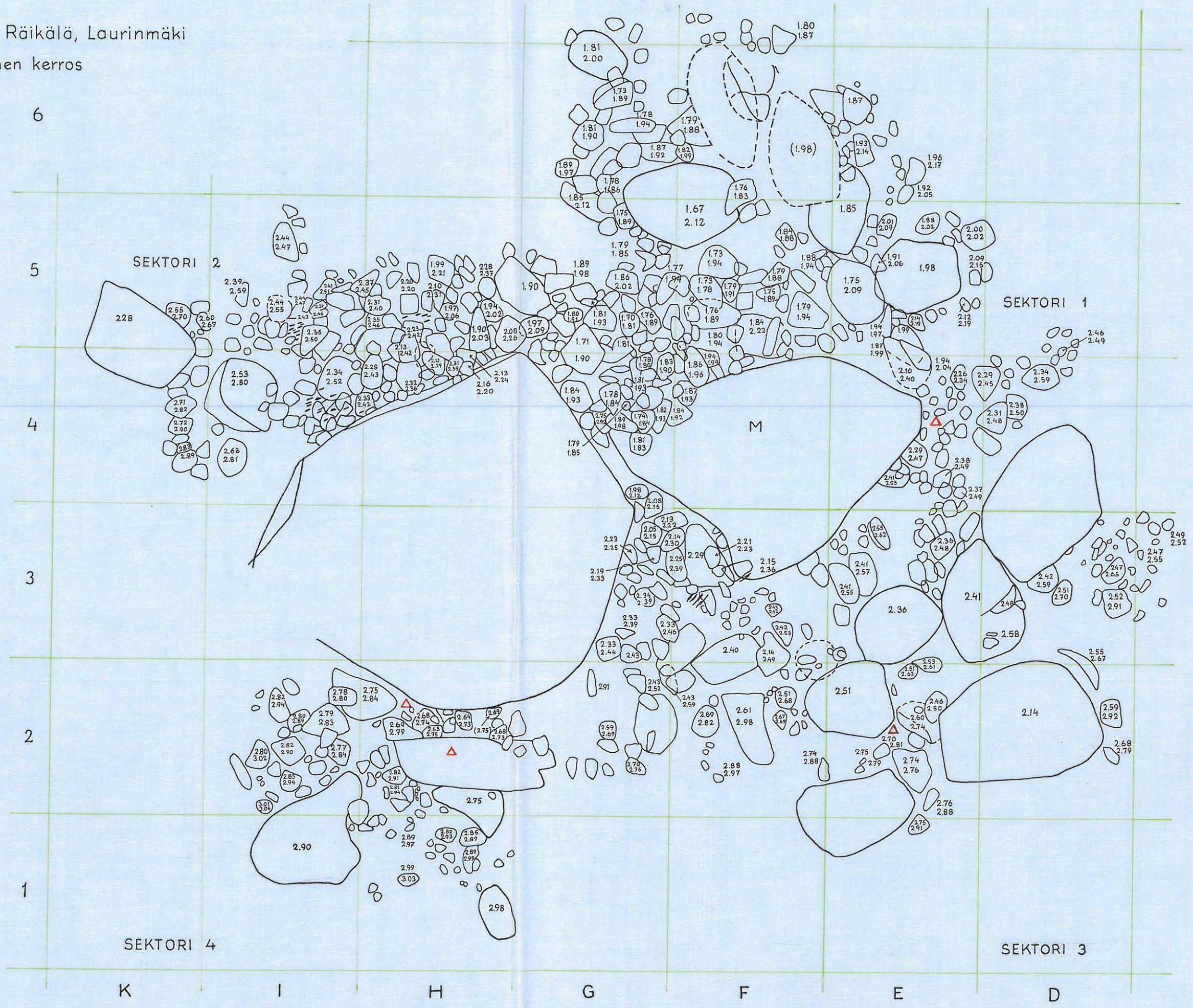
20 pl.
16571:1

7
6
5
4
3
2
1
10

JANAKKALA, Räikälä, Laurinmäki

Raunio I, toinen kerros

1:25

JANAKKALA, Räikälä, Laurinmäki

Raunio I, neljäs kerros.

1:25

Sektori 2

Sektori 1

Hiili

E 3:ssa
262

5

P

4

M

4

3

3

2

2

1

1

Sektori 4

Sektori 3

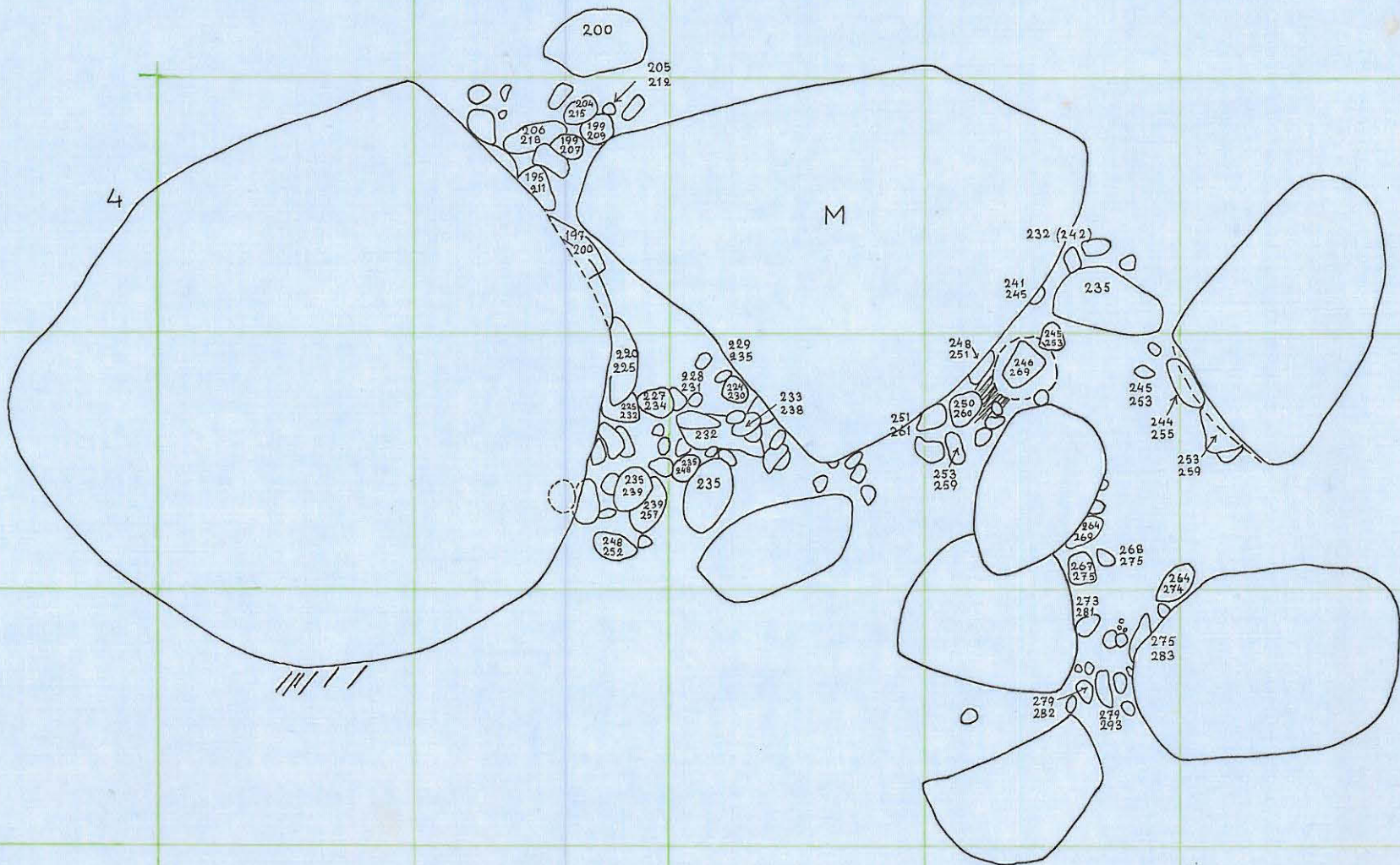
H

G

F

E

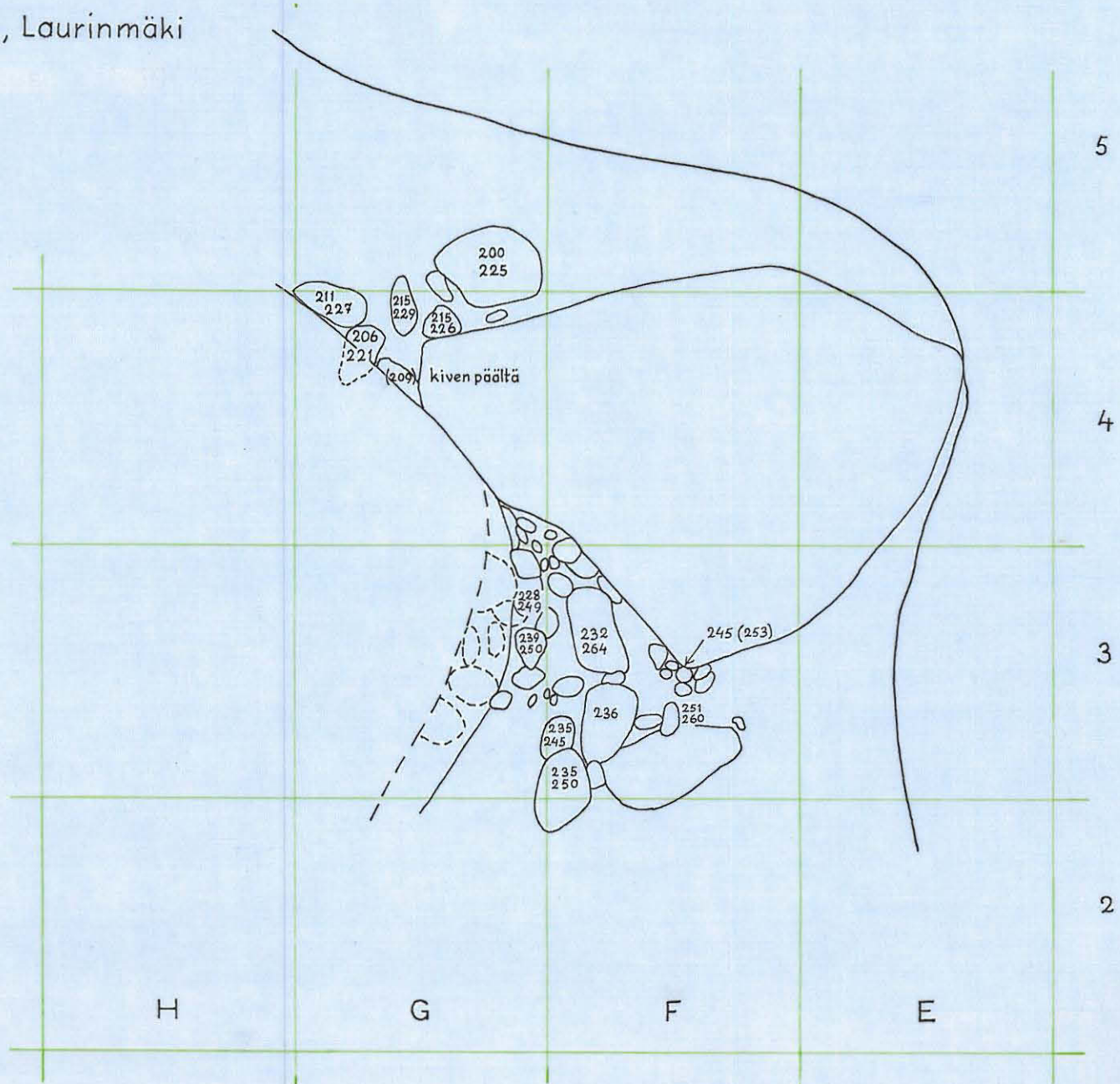
D

JANAKKALA, Räikälä, Laurinmäki

Raunio I

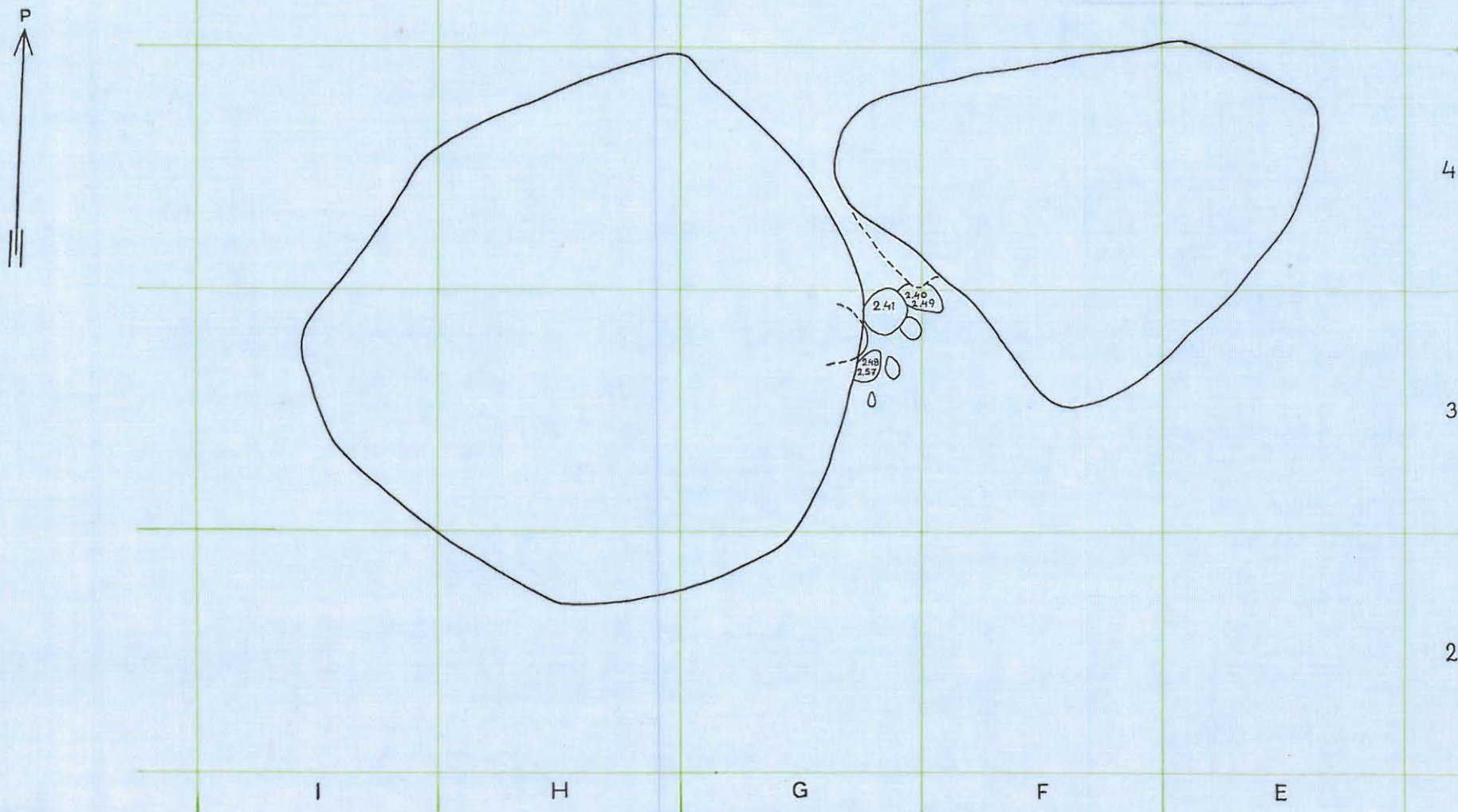
V kerros

JANAKKALA, Räkälä, Laurinmäki

Raunio I, kuudes kerros

1:25

JANAKKALA, Laurinmäki, Raunio I

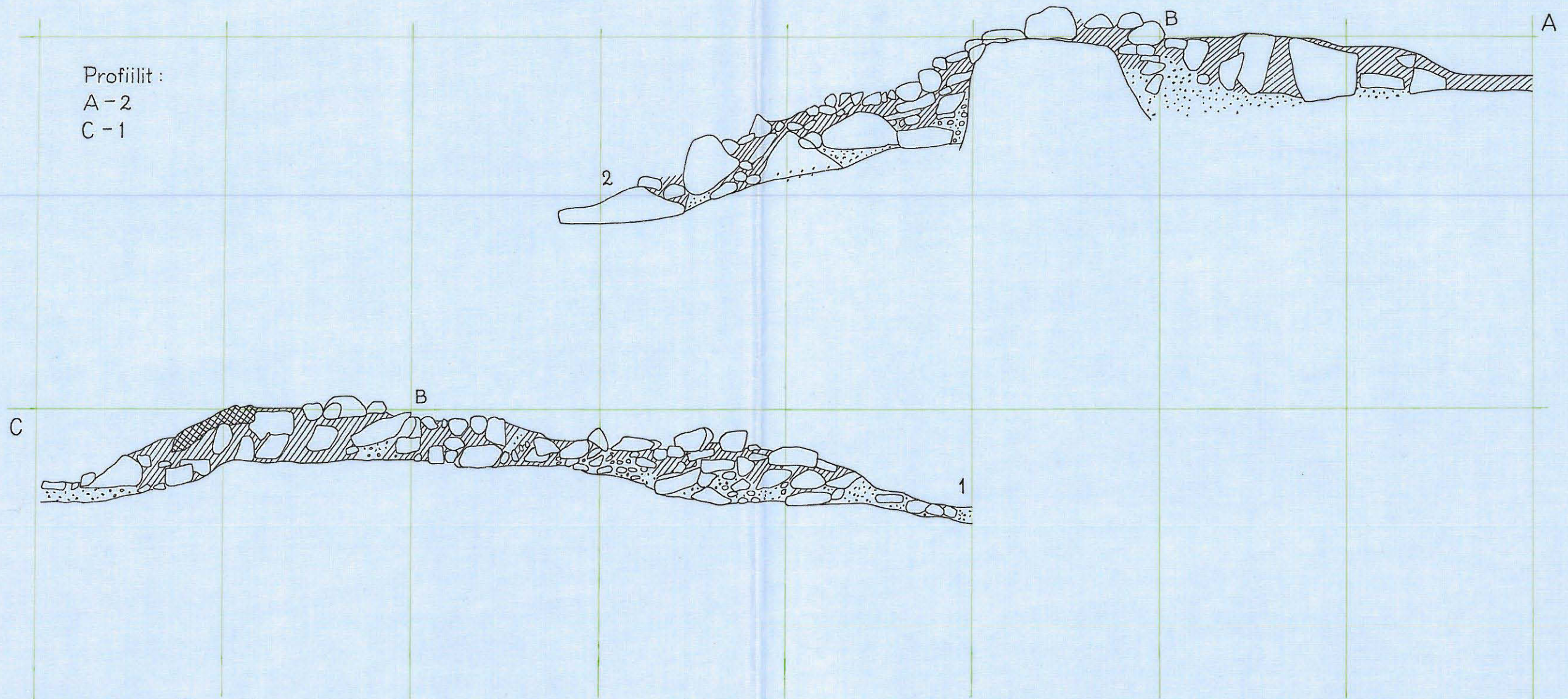
Räikälä

1:25

Profiilit:

A-2

C-1

- Tummaa maata
- Kelt. "
- Turve "

32508

Yleiskuva kalmistesta pinta-
maan puhdistuksen jälkeen.
Rauvio 1.

32509

Rauvio 1. Kivellä uhrikivi.

32510

Uhrikiven kuopat lähikuvasse.

32511

Naisena Jamakkalan kirkonmäeltä
Vasemmalla Laurinmäki, oikealla,
taustalla Flabovisten kummuuori.

32512

Maisema kuva Laurinmäen sivusta
kirikkomäelle.

32513

Yleiskuva rauniosta 7 pinta maan poiston jälkeen.

32514

Yleiskuva rauniosta 7. Kuvattu
lännessä kasis.

32515

Rauniosta 7, setäni 7. Ensimmäinen
kuvos.

32516

Rundelt 5-3: K-7. Ensimmäinen keros.

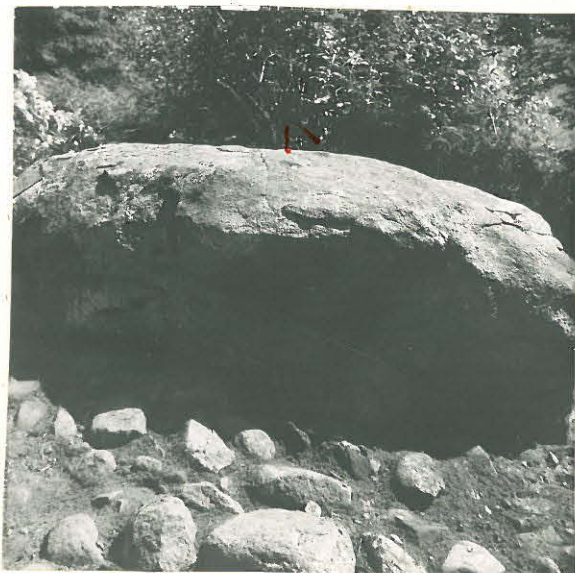
32517

Rundelt H, G-5. Ensimmäinen keros.

32518

Sektori 2 kuvattuna lännekä, 1. keros.

32519

Sektorit 4-2. → = ukrikuoppia.

32520

Runtu 4-5-H. Osaksi kivettyä. Toista kerossta.

käännä →

Valok. A-L. Hämälähti-64

32521

Etualalla sektori 3, runtu F-2.
Ensimmäinen kerros.

32522

Etualalla sektori 4, taustalla sektori 3. Nuolen osoittamalta kohdalta löytyi keramiikkaa. Ensimmäinen kerros.

32523

Sektorit 4-3. Ensimmäisen kerroksen kiveys puhdistuksen jälkeen.

32524

Sektori 4. Toisen kerroksen kiveys. Kuva on otettu länneestä.

32525

Sektori 4. Nuolen osoittamalle kohdalla keramiikan lp. Toisen kerros.

32526

Sektori 4. Toisen kerros kuvattuun istästä.

32527

Raunio 1. Sektori 4 Toimen keros.

32528

Sektori 4. Ruudut H, G, F-2, 3.
Toimen keros.

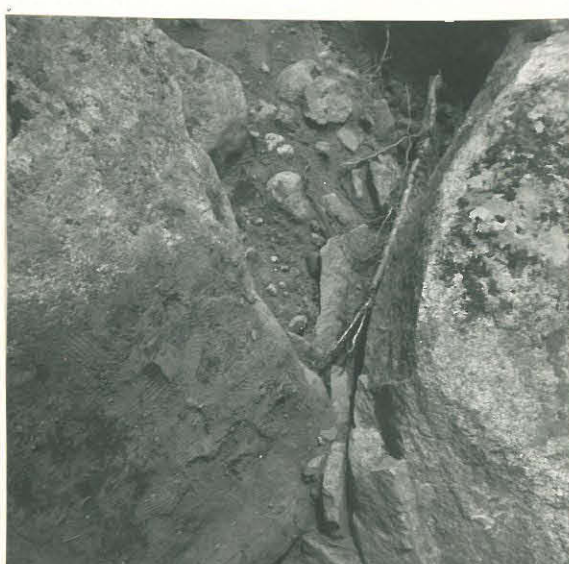
32529

Sektorit 3-4. Ruudut F, G-3, 4.
Ensimmäinen keros.

32530

Sektorit 3-4. Ruudut F, G-3, 4.
4. keros.

32531

Sektorit 3-4. Ruudut F, G-3, 4.
6. keros; pohjatasoa

32532

Profiili C-B7. Suvattu iolaste.
Valk. A-L. Hivilusto - 64 22

32533

Haute-raunio 1 puukiksi kait-
rettuna, Raunio 1.

32534

Profiili A-B-2 kuvattuna
kaakosta länsi, Raunio 1.

32535

Profiili C-B-7, Raunio 1.

32536

Profiili A-B-2, Raunio 1.

32537

Raunio 3. Faustalle raunio 1.

32538

Raunio 3.